

A RÉGI JÓ PEST

A RENDŐRSÉG RÉGI JELENTÉSEIBEN

A NYOLCVANAS ÉVEKBEN 120—130 AZ ÖNGYILKOSOK SZÁMA

Az 1895. évi főkapitánysági jelentés beszámol az öngyilkosok statisztikájáról. Hogy a korábbi statisztikák honnan származnak, az nem állapítható meg. A jelentés szerint 1853-ban Pesten 34 öngyilkosság történt. Körülbelül ennyi volt minden esztendőben. Amikor Pestet és Budát egyesítették, az öngyilkosok száma a duplára emelkedett. A nyolcvanas években még mindig csak 120—130 öngyilkos volt, 1894-ben ugrásszerűen 321-re emelkedett az öngyilkosok száma, 1895-ben ismét emelkedett 471-re. A jelentés szerint a legtöbb öngyilkosság oka szerelmi csalódás vagy betegség volt. Nyomor vagy elkeseredés alig egy-két öngyilkosság-nak volt oka.

AZ ELSŐ VILLAMOS

Igen érdekesek a közlekedési viszonyok. Budapesten az évben 2450 egyfogatu konflis és 1162 kétlovas fiakker állomásozott az utcákon. 98 omnibusz közlekedett és 284 lóvonat bonyolította le a forgalmat. Villamos csak a Nyugati-pályaudvartól a Király-utcáig járt, később megépítették a zuglói vonalat, majd ugyanezen esztendőben indult villamos a Margit-hidtól Óbudáig. Négy új villamosjárat építését kezdték meg, köztük az újpesti vonalat. Ugyancsak ekkor kezdték építeni a földalatti villamost is.

A GOROMBA KOCSISOK PROBLÉMÁJA

A főkapitány jelentése arról panaszkodik, hogy a kocsisok zsarolják a közönséget és gorombák. A lovak rosszak, a kocsik piszkosak és már ekkor fölveti a főkapitány az eszmét, hogy külföldi mintára taxamétereket kellene szerelni a kocsikra, hogy a veszekedéseknek és gorombáskodásnak véget vessenek. Azt viszont örömmel állapítja meg a főkapitány, hogy az általányösszeggel sikerült végetvetni a bérkocsissegédek és a gazdák közötti egyenetlenségeknek.

Évtizedeken keresztül az volt a rendszer,

hogy a bérkocsisgazda, akinek rendszerint husz-huszonöt fogata volt, haszonrészese-désbe adta a fogatot a kocsisnak. Este a kocsisnak be kellett számolnia a napi bevétel-lel és ennek tíz százalékát kapta. A bérkocsistelepek a rendszer következtében esténkint harci zajtól voltak lármásak. A gazda mindig többet követelt, a kocsis mindig kevesebb bevételt mondott és ebből származtak a viták, veszekedések, sőt véres verekedések is. A fuvarosgazdák és családtagjaik maguk is egésznap kocsin ültek, bejárták az egész várost és ellenőrizték a kocsisokat. Rengeteg időbe és költségbe kerültek. Végre akadt egy népiszínházutcai bérkocsis, aki, az akkori felfogás szerint, amerikaias ötlettel véget vetett az ázsiai állapotoknak.

DER „GROSSE GOTT“

A nevezetes föltaláló neve feledésbe ment, a későbbi időkben, a későbbi kocsisgeneráció csak úgy emlegette, „der grosse Gott“. Ezt az epitetum ornanst valószínűleg azért adták neki, mert a zseniális ujitás eszméjét olyan nagynak, hatalmasnak, tartották, amelyet csak isteni szikra sugallhatott. A „der grosse Gott“-nak nevezett fuvaros találta ki azt, hogy általánybérért adta ki a kocsisoknak a fogatot. A konfliskocsis reggel, amikor átvette a kocsit, két forintot fizetett, a fiakkerkocsis három forint ötvenet. Amit azután keresett, az az övé volt. Egyszerre megszűnt a veszekedés, verekedés a bevétel miatt, a fuvaros és családtagjai nem jártak többé ellenőrizni. Ennek a rendszernek csak az az egy hátránya volt, hogy a kocsisok még követelőbbek lettek a közönséggel szemben. A pesti kocsis gorombasága, dacára a rendőrség szigorúságának és erélyességének, kiirthatatlan volt. Legendás híruk volt és a pesti közönség sohasem szerette igazán a lovaskocsikat. Volt természetesen kivétel is. Idővel a fiakkerkocsisok között nagyuri allűrök terjedtek el. Elegánsan öltözködtek, kockás ruhát viseltek, sárga cipőt, fekete keménykalapot és maguk a kocsisok is a bohémvilághoz tartoztak. A Gizella-téren (ma Vörösmarty-tér), az Egyetem előtt, a Kere-

pesi-uton, a Pannonia előtt voltak az igazi uri fiakkeresek. Ezek nem gorombáskodtak, legfeljebb szellemes és pesties kiszólásaikról voltak híresek. Mánásoknak, zsentriknek és egyéb uraknak meg volt a maguk rendes fiakkeresük. Csak ezekkel jártak és a kocsi-sok valóságos magántitkári teendőket végeztek.

PODMANICZKY ÉS A 27-ES FIAKKER

A 27-es fiakker kocsisa délelőtt tíz órakor a Pannonia-szálloda előtt állott és legfeljebb öt- vagy tízperces fuvart vállalt, mert hiszen minden pillanatban leüzenhetett Podmaniczky Frigyes báró, hogy szüksége van a kocsisra. A nemes báró sokszor nem is ült a kocsi-ba. Egyszerűen utasítást adott János-nak, a kocsisnak, hogy Zirzabella kisasszonynak vigyen egy új kalapot és egy bokrétát, a bárónak viszont hozzon egy pár galambszinü glaszékezttyüt és a hozzáillő selyemnyakkendőt. János a lovak közé csapott, megvette a kalapot, megvette a rózsacsokrot, elvitte Zirzabella kisasszonynak a Prugmayer-mulatóba, megvette a bárónak a kezttyüt, a nyakkendőt, sőt még arra is volt gondja, hogy utközben benézzen a „Blaue Katz“-ba, megkérdezni, nem maradt-e adós a báró ur egy-két üveg pezsgővel. Egyszóval mindent elintézett, mert a jó kocsisnak tudnia kellett, milyen kalapot vigyen a táncosnőnek és milyen kezttyüt hozzon a bárónak.

JÖN A KIÁLLÍTÁS — SZAPORODNAK A BÜNESETEK!

Az 1895-iki esztendő már a millenáris-kiállítás jegyében telt el. Rengeteg építkezés folyt, nagy vállalatok alakultak, rengeteg új

mulató nyílt meg és a nagy konjunkturának következménye rengeteg bűncselekmény is volt. A lózsdejáték nagy lendülettel folyt és sok tőzsdecsalás történt. A mulatóhelyeken sikkasztó banklisztviselők huzatták a nótát és itták a pezsgőt. A konjunktura hírére igen sok külföldi artista, főként artistanő jött Budapestre és nyomukon sok családi dráma és még több sikkasztás történt. Több mint kétszáz ezer forint értékű hamis részvényszelvén (cupon) került a pesti és külföldi bankokba. A tettesek egyikét, Schwimmer Rezsőt elfogták, de a banda többi tagját sohasem tudták kinyomozni. 280.000 forint értékű záloglevelet bocsátott ki a Kispesti Kisbirtokosok Földhitelintézete. Csak egy esztendő múlva derült ki, hogy a hitelintézet nem bocsátott ki új zálogleveleket és valamennyi hamisítvány volt. A tettest három esztendő múlva tudták csak elfogni Bajorszáiban a saját villájában.

Majdnem minden bankban, pénzügyintézetnél, nagyobb vállalatnál történtek sikkasztások, csalások. A főkapitány úgy igyekezett a bűnhullámnak véget vetni, hogy megrendszabályozta a kávéházakat és mulatókat. A női pincéreket betiltotta és csak különleges esetekben adott engedélyt női kiszolgálásra. A helyiségekben csak a kaszírő maradhatott meg, de annak sem volt szabad a vendégekkel mulatni. A rendelet nagyon helyes volt, azonban mindenütt kijátszották és a szeparékban tovább folyt a könnyelmű emberek kihasználása.

1895-ben négy színház volt: az Opera, a Nemzeti Színház, a Népszínház és a Várszínház. Kivülök három nyári színház volt, egy a Városligetben, egy a Krisztinában és egy Óbudán.

IV.

A millenáris kiállítás mindenkoron fenn fog maradni Magyarország és a magyarság történetében. Annyi fényt, pompát akkoriban még kiállításon egy ország sem tudott összehordani. Amit az ezeréves magyar kultúra, magyar munka, magyar szorgalom termelt, az mind itt volt összezsúfolva, összehalmozva és olyan káprázatos látványt nyújtott, amelyhez hasonlót azóta is keveset láthattak. Ipar, kereskedelem, földmivelés, állattenyésztés, virág- és gyümölcskertészet, vadászat, erdészet, bányászat, művészet ide hozta minden értékét, minden produktumát. A hatalmas kiállítási pavillonok mellett megkapó színes képet adtak az ország különböző vidékéről összeszedett népviseletek és

parasztházak. Építettek alföldi tanyaházak, felvidéki tót kunyhót, erdélyi székelyudvart, sokac-házat, stb. Minden házba egy-egy megfelelő családot telepítettek, saját butorakkal, saját berendezéseikkel.

Már az év elején olyan idegenforgalom kezdődött Budapesten, amelyhez hasonlóra példa nem volt. Vidékről százezer számra érkeztek, külföldről ezerszámszámra. A szállodák az egész esztendőben zsúfoltak voltak. Hónapokkal előbb kellett már a szobákat lefoglalni. Nagy lakásközvetítő vállalatok alakultak. Nem volt olyan ház, nem volt olyan család, ahol albérlők, vendégek ne lettek volna. A legkisebb zugokat is ki tudták adni a kiállítás látogatóinak.

(Vasárnap folytatjuk.)